

фальсификацией проектно-сметной и отчетной документации : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.12 / Задерко Сергей Викторович. – Ростов н/Д, 2013. – 210 с.

3. Кусаинов Д. Ш. Особенности расследования мошенничества в сфере жилищных отношений : дисс. ... канд. философ. наук : 12.00.09 / Кусаинов Дархан Шыныбекович. – Караганда, 2015. – 247 с.

Ігнатюк О. В. – кандидат юридичних наук, здобувач наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Національної академії внутрішніх справ

СВІТОВИЙ ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ РОЗШУКОВИЙ ДІЙ

За уважного вивчення відповідних параграфів КПК Німеччини виявляється цікава особливість: німецький законодавець не проводить чіткої межі між власне оперативно-розшуковим заходом і слідчою дією.

У § 100-а КПК Німеччини наводяться підстави для контролю телефонних переговорів. При цьому назвати перелік цих підстав вичерпним навряд чи можливо, оскільки саме формулювання норми передбачає неоднозначне тлумачення. Окрім того, практично не обмежено і коло осіб, щодо яких може бути прийнято рішення про прослуховування телефонних переговорів [1].

Перелік злочинів, у зв'язку з вчиненням яких проводять контроль телефонних переговорів, загалом традиційний, хоча й є окремі, властиві лише Німеччини, риси, зокрема:

а) злочини проти миру, державна зрада, загроза демократичній правовій державі, видача державної таємниці або загроза зовнішній безпеці;

б) злочини проти оборони країни;

в) злочини проти громадського порядку;

г) ухилення від військової служби, підбурювання або сприяння дезертирству або підбурювання до непокори;

д) злочини проти безпеки військ НАТО, дислокованих на території ФРН».

Перелік злочинів, у зв'язку з якими допускають контроль телефонних переговорів, продовжується діями загальнокримінального характеру:

- підроблення грошей або цінних паперів;
- викрадення людей;
- вбивство з обтяжуючими обставинами, просте вбивство;
- злочини проти особистої свободи;
- розбій або розбійне вимагання;
- приналежність до банди.

У КПК Австрії одразу два розділи покликані регулювати правовідносини, що складаються з приводу використання результатів оперативно-розшукової діяльності під час доказування у кримінальних справах – розділи V «Контроль (спостереження) за передачею інформації засобами зв'язку» і VI «Оптичний та акустичний контроль (спостереження) за особами із застосуванням технічних засобів» [2] відповідно.

Підстави для проведення заходу з контролю (спостереження) за передачею інформації, передбачені § 149-а розділу V, у загальному випадку традиційні та охоплюють розкриття кримінально караного діяння, покарання за вчинення якого може бути призначено у вигляді позбавлення волі на строк понад один рік, а також намір сприяти розкриттю умисно вчиненого кримінально караного діяння. Якщо перша з наведених підстав повністю перебуває в кримінально-процесуальному полі, то друга тяжіє до сфери оперативно-розшукової діяльності.

Зміст розділу VI КПК Австрії – це певна юридична інновація, оскільки далеко не всі національні кримінально-процесуальні законодавства передбачають настільки детальне опрацювання питань обґрунтованості, допустимості та використання в якості доказів у кримінальних справах матеріалів оптичного і акустичного контролю (спостереження) за особами із застосуванням технічних засобів.

На відміну від контролю (спостереження) за передачею інформації засобами зв'язку, підстави для застосування оптичного і акустичного контролю істотно жорсткіші, обов'язковими тут є:

- обґрунтована підозра, що особа, яка перебуває під спостереженням, вчинила викрадення іншої особи або певним

чином протиправно заволоділа нею, і якщо спостереження обмежується часом і місцем примусового тримання викраденої особи;

– обґрунтована підозра, що особа, яка перебуває під спостереженням, вчинила злочин, за вчинення якого покарання становить понад десять років позбавлення волі.

Під час здійснення оптичного і акустичного спостереження з використанням технічних засобів повинні дотримуватися неодмінні умови, які полягають у безперспективності або істотному ускладненні розслідування умисно вчиненого злочинного діяння, караного позбавленням волі на строк більше одного року, іншими методами, і в дотриманні принципу пропорційності використовуваного заходу тяжкості вчиненого протиправного діяння.

Строк проведення заходу, пов'язаного з оптичним і акустичним контролем, хоча і пов'язаний зі збереженням зовнішніх умов, що вимагають проведення такого контролю, проте в цьому випадку законодавець вважав, що доцільно обмежити цей строк одним місяцем.

Відповідно до вимог § 149-ж розділу VI КПК Австрії, відзняті (записані) матеріали мають подвійну природу: з одного боку, – процесуальну, тобто є доказами у кримінальних справах, а з іншого – оперативно-розшукову, тобто слугують підставою для можливого кримінального переслідування особи, але знову ж таки із перспективою їх подальшого використання як доказів.

Питання використання інформації, отриманої в результаті оперативно-розшукових заходів, при доказуванні по кримінальних справах також врегульовані КПК Італії. Кримінально-процесуальне законодавство названої країни у цьому аспекті постійно вдосконалюється, прагнучи відповідати сучасному рівню розвитку науки і технології; лише упродовж останніх років кодекс було доповнено низкою норм, що передбачають можливість зняття процесуально значимої інформації з комп'ютерних каналів зв'язку.

За загальним правилом італійське законодавство передбачає два шляхи отримання інформації, якій згодом може бути надано статус доказу: 1) прослуховування телефонних та

інших переговорів, і зняття інформації з інших комунікаційних каналів; 2) контроль кореспонденції.

Конституція Італії гарантує право громадян на «свободу і конфіденційність» кореспонденції. За певних обставин це право може бути обмежене. Переважно такі обмеження пов'язані з проведенням слідчих дій, але є виняток. Однією з обставин, що дають право співробітникам правоохоронних органів здійснювати контроль кореспонденції, італійське законодавство називає наявність достатніх підстав вважати, що поштові відправлення містять інформацію або відомості, які сприяють виявленню або збереженню доказів, можуть бути втрачені. Як видно, йдеться не про самі докази, а лише про інформацію, яка може виявитися корисною для їх виявлення. Сформульоване так правове положення вказує на те, що контроль кореспонденції в цьому випадку слід розглядати як оперативно-розшуковий захід [3].

Таким чином, на підставі аналізу законоположень інших країн щодо використання результатів оперативно-розшукових заходів (або негласного розслідування) у процесі доказування у кримінальних справах та його співвіднесення з українським законодавством, можемо констатувати, що значну їх частину було імplementовано під час розроблення нового КПК України 2012 р., зокрема шляхом виділення й змістовного наповнення гл. 21 «Негласні слідчі (розшукові) дії».

Список використаних джерел

1. Тагієв С. Р. Зарубіжний досвід проведення негласних слідчих (розшукових) дій / С. Р. Тагієв // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2015. – № 13. – С. 98–101.

2. Уголовно-процессуальный кодекс Австрийской Республики [Электронный ресурс]. – Режим доступа: // <http://www.risdka.gv.at>. – Загл. с экрана.

3. Уголовно-процессуальный кодекс Итальянской Республики [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.parlamento.it/parlam/leggi/home.htv>. – Загл. с экрана.